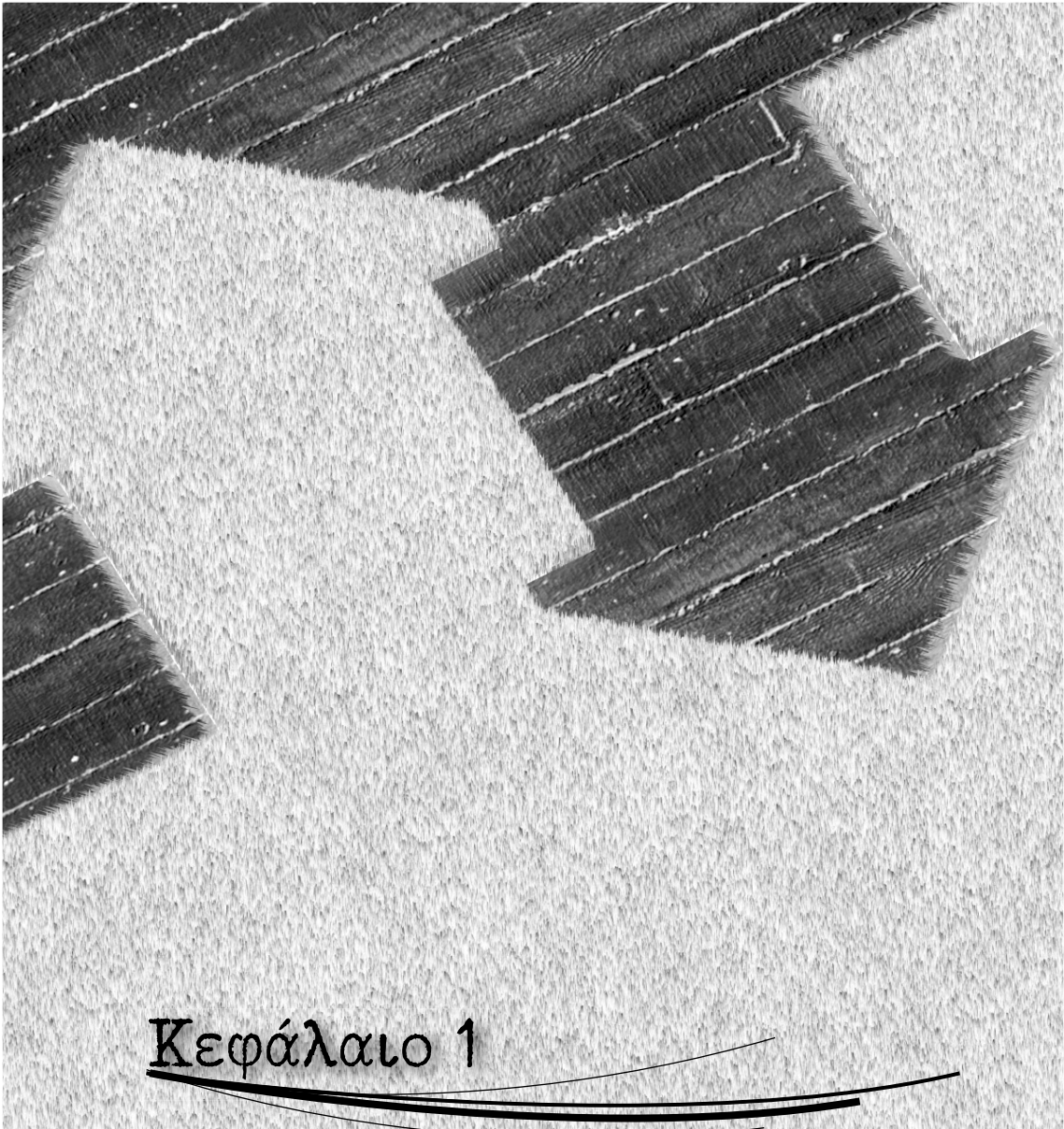

Προς τους φοιτητές

Ο μακροχρόνιος στόχος του εγχειριδίου αυτού είναι να αυξήσει την αποτελεσματικότητα των φοιτητών ενός μακροοικονομικού μαθήματος στο να έχουν την ικανότητα να χειρίζονται τόσο θεωρητικά όσο και εμπειρικά (μέσω ποσοτικών ασκήσεων) τις έννοιες του συγκεκριμένου μαθήματος. Ο βραχυχρόνιος φυσικά στόχος του εγχειριδίου είναι οι φοιτητές να ξεπεράσουν τις οποιοσδήποτε δυσκολίες που αντιμετωπίζουν με τις εξετάσεις τους.

Πρέπει όμως να τονισθεί ότι το εγχειρίδιο αυτό δεν έρχεται για να αντικαταστήσει το οποιοδήποτε κύριο βιβλίο του μαθήματος. Πριν οι φοιτητές αποφασίσουν να ασχοληθούν με το εγχειρίδιο των ασκήσεων ΠΡΕΠΕΙ οπωσδήποτε να έχουν μελετήσει προσεκτικά το αντίστοιχο κεφάλαιο του κύριου βιβλίου του μαθήματος. Το εγχειρίδιο θα αυξήσει την αποτελεσματικότητα τους στο να κατανοήσουν την ύλη του βιβλίου και μέσω θεωρητικών και εμπειρικών ερωτήσεων και ασκήσεων να μπορούν να χειρισθούν διάφορα θέματα των κεφαλαίων με μεγαλύτερη ευκολία.

Ο Καθηγητής

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Περίληψη

- Η μακροοικονομική ανάλυση μελετά την συμπεριφορά των συνολικών οικονομικών μεγεθών. Τέτοια συνολικά μεγέθη είναι το συνολικό εισόδημα, η συνολική κατανάλωση, το γενικό επίπεδο τιμών, το σύνολο των εξαγωγών και των εισαγωγών, οι δημόσιες δαπάνες και οι φόροι κ.ά.

- Η μικροοικονομική ανάλυση έχει σαν αντικείμενο μελέτης την συμπεριφορά επιμέρους οικονομικών μονάδων. Τέτοιες επιμέρους οικονομικές μονάδες είναι η τιμή ενός προϊόντος μιας επιχείρησης, οι μονάδες παραγωγής μιας επιχείρησης, τα αγαθά που καταναλώνει ένα οικονομικό άτομο. Με άλλα λόγια, η μικροοικονομική ανάλυση δίνει έμφαση στον προσδιορισμό των σχετικών τιμών, στην παραγωγή και στη διανομή των επιμέρους αγαθών και υπηρεσιών.

- Η μακροοικονομική ανάλυση προχωρά στην κατανόηση των δομών που διέπουν μια οικονομία μέσω της μικροοικονομικής της διάρθρωσης. Βασική αρχή όμως είναι η παρουσία ανταγωνιστικών συνθηκών στις επιμέρους αγορές που συνθέτουν την οικονομία. Στην πραγματικότητα όμως οι αγορές δεν χαρακτηρίζονται από ανταγωνιστικές συνθήκες αλλά από την παρουσία άλλων δομών παραγωγής και διανομής, όπως ατελή ανταγωνισμό, ολιγοπώλιο και μονοπώλιο.

- Ένα οικονομικό υπόδειγμα αποτελεί ένα σύνολο σχέσεων μεταξύ οικονομικών μεταβλητών που μπορεί να παραστεί είτε διαγραμματικά είτε με αλγεβρική μορφή.

- Η «μέθοδος της αφαίρεσης» έχει σαν στόχο να απαλείφει επουσιώδεις λεπτομέρειες που χαρακτηρίζουν τις δομές μιας οικονομίας και να εστιάζει στις πιο σημαντικές πλευρές των οικονομικών φαινομένων.

- Σημαντική είναι η συνεισφορά της μαθηματικής ανάλυσης στο τρόπο παρουσίασης και αξιολόγησης των οικονομικών φαινομένων. Η συνεισφορά αυτή συνίσταται: στη σαφήνεια και γενίκευση των μαθηματικών, στην διευκόλυνση παρουσίασης πολύπλοκων οικονομικών προβλημάτων, στην πειθαρχία παρουσίασης και αξιολόγησης των οικονομικών σχέσεων και στη χρήση της στατιστικής και της οικονομετρίας που σαφώς επιτρέπουν την εμπειρική εκτίμηση και αξιολόγηση των οικονομικών θεωριών με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο.

- Σαν απόθεμα μπορεί να χαρακτηρισθεί ένα οικονομικό μέγεθος όταν

αυτό μπορεί να μετρηθεί σε δεδομένη χρονική στιγμή. Τέτοιες μεταβλητές είναι το απόθεμα παγίου κεφαλαίου και η προσφορά χρήματος.

- Σαν ροή μπορεί να χαρακτηριστεί ένα οικονομικό μέγεθος όταν αυτό μπορεί να μετρηθεί κατά μονάδα χρόνου. Τέτοια μεγέθη είναι η κατανάλωση, το εισόδημα, η αποταμίευση και η επένδυση, μεταξύ άλλων.

- Το απόθεμα παγίου κεφαλαίου αποτελείται από το σύνολο των μηχανημάτων, εργαλείων, κτιριακών εγκαταστάσεων και άλλα, ενώ αντίθετα η επένδυση έχει να κάνει με τη ροή δαπάνης για την αγορά επενδυτικών αγαθών, τα οποία με τη σειρά τους αναμένονται να μεταβάλλουν το απόθεμα παγίου κεφαλαίου μέσα σε μια χρονική περίοδο. Ειδικότερα: $I_{nt} = K_t - K_{t-1} = \Delta K_t$. Με άλλα λόγια, η μεταβολή του αποθέματος παγίου κεφαλαίου προσδιορίζει τη ροή των καθαρών επενδύσεων (I_{nt}). Ταυτόχρονα, το συνολικό πάγιο κεφάλαιο της οικονομίας σε μια χρονική στιγμή ισούται με το άθροισμα όλων των καθαρών επενδύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι τη δεδομένη αυτή χρονική στιγμή.

- Όταν οι συνολικές δαπάνες του κράτους υπερβαίνουν τα συνολικά του έσοδα, τότε ο κρατικός προϋπολογισμός είναι ελλειμματικός. Στην αντίθετη περίπτωση έχουμε πλεονασματικό προϋπολογισμό. Σαν δημόσιο χρέος εννοούμε τα κεφάλαια που εξασφαλίζει η κυβέρνηση μέσω δανεισμού για να χρηματοδοτήσει έναν ελλειμματικό προϋπολογισμό.

- Ποια είναι η σχέση μεταξύ ελλειμμάτων του κρατικού προϋπολογισμού και του δημοσίου χρέους, Το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού αντιπροσωπεύει μεταβολές του αποθέματος του δημοσίου χρέους:

$$d_t \text{ (κρατικό έλλειμμα)} = \Delta D_t \text{ (μεταβολές δημοσίου χρέους)}$$

- Η αποταμίευση ορίζεται σαν μελλοντική κατανάλωση και ισούται με το μέρος του εισοδήματος που δεν καταναλώνεται, αλλά χρησιμοποιείται στο να αυξάνει το συνολικό πλούτο μιας οικονομίας μέσω της απόκτησης χρηματικών και άλλων περιουσιακών στοιχείων (ομολογίες, μετοχές, ακίνητα κ.ά.). Γενικά, η αποταμίευση ισούται με τη μεταβολή του πλούτου σε μια χρονική περίοδο, ενώ ο συνολικός πλούτος ισούται με το άθροισμα των αποταμιεύσεων κατά την διάρκεια όλων των παρελθουσών περιόδων.

- Μια μεταβλητή λέγεται εξωγενής όταν οι τιμές της προσδιορίζονται εκτός υποδείγματος (καιρικές συνθήκες, πολιτικές συνθήκες κ.ά.). Αντίθετα, μια μεταβλητή λέγεται ενδογενής όταν οι τιμές της προσδιορίζονται από την

δομή ενός υποδείγματος. Οι ενδογενείς μεταβλητές διαχωρίζονται περαιτέρω σε μεταβλητές τελικών στόχων, π.χ., πληθωρισμός και ανεργία, και σε μεταβλητές ενδιάμεσων στόχων, π.χ., επιτόκια και προσφορά χρήματος. Ο επηρεασμός των μεταβλητών τελικών στόχων επιτυγχάνεται αφού πρώτα ικανοποιηθούν οι μεταβλητές ενδιάμεσων στόχων.

▪ Ταυτότητες είναι ορισμοί που ισχύουν αξιωματικά. Για παράδειγμα, το διαθέσιμο εισόδημα ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ του συνολικού εισοδήματος και των φόρων. Οι τεχνολογικές σχέσεις περιγράφουν πώς συγκεκριμένες οικονομικές μεταβλητές συνδέονται μέσω των φυσικών τους ιδιοτήτων. Για παράδειγμα, η σχέση που συνδέει την παραγωγή και τους παραγωγικούς συντελεστές σε μια συνάρτηση παραγωγής. Οι συνθήκες ισορροπίας (π.χ., η προσφορά ισούται με την ζήτηση) αναζητούν στα οικονομικά υποδείγματα την παρουσία σχέσεων ισορροπίας. Τέλος, οι σχέσεις συμπεριφοράς περιγράφουν πώς μια οικονομική μεταβλητή αντιδρά στις μεταβολές άλλων οικονομικών μεταβλητών. Για παράδειγμα, πως η κατανάλωση αντιδρά στις μεταβολές του διαθέσιμου εισοδήματος. Συγκεκριμένα, η κατανάλωση αντιδρά αυξητικά (μειωτικά) σε τυχόν αυξήσεις (μειώσεις) του εισοδήματος: $\Delta C/\Delta Y^d > 0$.

▪ Η στατική ανάλυση έχει να κάνει με τον προσδιορισμό των τιμών ισορροπίας των ενδογενών μεταβλητών με δεδομένες τόσο τις τιμές των εξωγενών μεταβλητών όσο και της δομής του υποδείγματος. Η συγκριτική στατική ανάλυση ασχολείται με τον προσδιορισμό των τιμών ισορροπίας των ενδογενών μεταβλητών μέσω της σύγκρισης των μεταβολών των θέσεων ισορροπίας τους. Τέλος, η δυναμική ανάλυση ασχολείται με τον προσδιορισμό της διαχρονικής πορείας που ακολουθούν οι τιμές των ενδογενών μεταβλητών καθώς και το χρόνο που χρειάζονται για να συγκλίνουν σε κάποιο νέο σημείο ισορροπίας.

▪ Σφάλμα σύνθεσης διαπράττεται όταν πιστεύουμε ότι αυτό που ισχύει για την επιμέρους οικονομική μονάδα ισχύει και για το σύνολο των οικονομικών μονάδων.

▪ Η συσχέτιση αναφέρεται στη συστηματική και αξιόπιστη σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών. Η αιτιώδης σχέση (έστω μεταξύ δύο μεταβλητών X και Ψ) προσδιορίζει εάν η μεταβλητή X είναι υπεύθυνη για την συμπεριφορά της μεταβλητής Ψ και το αντίστροφο.

▪ Η κλασική θεωρία υποθέτει ότι υπάρχει τέλειος ανταγωνισμός σε όλες

τις αγορές μιας οικονομίας (αγαθών, εργασίας) με ταυτόχρονη παρουσία πλήρους ευκαμψίας (και προς τις δύο κατευθύνσεις) τιμών και μισθών που εξασφαλίζουν την παρουσία συνεχούς ισορροπίας σε όλες τις αγορές. Δεν υπάρχει ακούσια ανεργία, ενώ το συνολικό προϊόν βρίσκεται σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης. Τέλος, το χρήμα είναι ουδέτερο, με την έννοια ότι μεταβολές της ποσότητας χρήματος έχουν αναλογική επίδραση στο γενικό επίπεδο τιμών και καμία επίδραση στο πραγματικό προϊόν.

- Στο κενϋσιανό υπόδειγμα η οικονομία χαρακτηρίζεται από τη μονοπωλιακή δύναμη συγκεκριμένων ομάδων στις αγορές αγαθών και εργασίας, με αποτέλεσμα την παρουσία φαινομένων (προς τα κάτω) ακαμψίας των τιμών και των ονομαστικών μισθών. Τα οικονομικά άτομα υποφέρουν από την αυταπάτη του χρήματος και την αποτυχία των μηχανισμών της αγοράς να εξαλείψουν φαινόμενα ανισορροπίας, π.χ., ανεργία. Νεότεροι κενϋσιανοί οικονομολόγοι ισχυρίζονται ότι αυτό που χαρακτηρίζει μια κενϋσιανή οικονομία με παρουσία φαινομένων ανισορροπίας είναι η έλλειψη επαρκούς συνολικής ζήτησης. Η έλλειψη αυτή θεωρείται υπεύθυνη για το ότι το επίπεδο παραγωγής είναι αρκετά μικρότερο από αυτό που αντιστοιχεί στην πλήρη απασχόληση.

- Το μονεταριστικό υπόδειγμα θεωρεί ότι ο πληθωρισμός είναι παντού και πάντα ένα νομισματικό φαινόμενο. Για να μπορέσουμε να ελέγξουμε τον πληθωρισμό πρέπει απαραίτητα να ελέγξουμε την προσφορά χρήματος. Έτσι, ενώ βραχυχρόνια το χρήμα είναι σε θέση να επηρεάσει την συμπεριφορά των πραγματικών μεγεθών, μακροχρόνια η μόνη επίδραση εξαντλείται στα ονομαστικά μεγέθη, π.χ., γενικό επίπεδο τιμών. Για τους μονεταριστές η δημοσιονομική πολιτική είναι αναποτελεσματική στο να επηρεάσει τα πραγματικά μεγέθη, λόγω της εμφάνισης υψηλών επιτοκίων και της εκτόπισης της ιδιωτικής δραστηριότητας. Τέλος, η νομισματική πολιτική δεν μπορεί να χρησιμοποιείται για να εξυπηρετεί τα συμφέροντα των οικονομικών αρχών κατά περίπτωση, αλλά μέσω ενός σταθερού κανόνα που να διέπει την συμπεριφορά της προσφοράς χρήματος.

- Το νέο κλασσικό υπόδειγμα προσπαθεί να εξηγήσει το φαινόμενο του στασιμοληθωρισμού μέσω της υιοθέτησης της ορθολογικής οικονομικής συμπεριφοράς των οικονομικών ατόμων. Έτσι, οι νέοι κλασσικοί οικονομολόγοι υποθέτουν ότι οι τιμές και οι μισθοί είναι εύκαμπτοι και οδηγούν γρήγορα τις αντίστοιχες αγορές σε ισορροπία μέσω της χρησιμοποίησης, εκ

μέρους των οικονομικών ατόμων, όλων των διαθέσιμων πληροφοριών που διαμορφώνουν ορθολογικές συμπεριφορές. Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής, οι νέοι κλασσικοί οικονομολόγοι διατείνονται ότι η συστηματική οικονομική πολιτική δεν είναι αποτελεσματική ούτε κατά την βραχυχρόνια περίοδο, λόγω συμπεριφορών που διέπονται από την υπόθεση των ορθολογικών προσδοκιών. Με άλλα λόγια, τα οικονομικά άτομα δεν υποφέρουν από την αυταπάτη του χρήματος ούτε βραχυχρόνια ούτε μακροχρόνια. Μόνον απροσδόκητες μεταβολές στα μεγέθη της οικονομικής πολιτικής μπορούν πράγματι να επηρεάσουν την πορεία των πραγματικών μεγεθών, π.χ., του εισοδήματος και της απασχόλησης.

▪ Το νέο κεύσινανό υπόδειγμα υποθέτει ότι οι τιμές και οι μισθοί χαρακτηρίζονται από αργές μεταβολές σε τυχόν μεταβολές της ζήτησης ή/και της προσφοράς. Επιπλέον, οι οικονομολόγοι αυτοί δίνουν έμφαση στη μικροοικονομική θεμελίωση των υποθέσεων τους. Ειδικότερα, ισχυρίζονται ότι η αργή μεταβολή των τιμών και των μισθών οφείλεται στην παρουσία ατελών ανταγωνιστικών συνθηκών στις αντίστοιχες αγορές προϊόντος και εισοδήματος, με συνέπεια οι αγορές να μην βρίσκονται σε κατάσταση ισορροπίας ακόμα και όταν τα άτομα συμπεριφέρονται ορθολογικά (δηλαδή, τα νοικοκυριά να μεγιστοποιούν την χρησιμότητα τους και οι επιχειρήσεις τα κέρδη τους). Οι κυριότερες υποθέσεις του νέου κεύσινανού υποδείγματος είναι:

- α) η υπόθεση του «κόστους καταλόγου», όπου οι επιχειρήσεις δεν προχωρούν σε συχνές αλλαγές των τιμών τους και των μισθών που προσφέρουν,
- β) η υπόθεση της σταδιακής προσαρμογής μισθών και τιμών, όπου παρατηρείται σταδιακή και όχι άμεση προσαρμογή μισθών και τιμών με αρνητικές επιπτώσεις στο εισόδημα και στην απασχόληση,
- γ) η υπόθεση της υστέρησης, όπου το επίπεδο της τρέχουσας ανεργίας επηρεάζεται από παρελθόντα επίπεδα ανεργίας και όχι από τις μεταβολές της συνολικής ζήτησης, και
- δ) η υπόθεση του αποτελεσματικού μισθού, όπου οι επιχειρήσεις διατηρούν σκόπιμα τον πραγματικό μισθό πάνω από το επίπεδο ισορροπίας του ώστε να επιτύχουν μείωση του κόστους πρόσληψης, εκπαίδευσης νέων εργαζομένων και προσέλκυσης των πιο παραγωγικών ατόμων.

▪ Η θεωρία των πραγματικών οικονομικών κύκλων διατείνεται ότι οι διακυμάνσεις της παραγωγής και της απασχόλησης είναι αποτέλεσμα πραγμα-

τικών διαταραχών, όπως της τεχνολογίας, των καταναλωτικών προτιμήσεων, των πετρελαιοκρίσεων, της παραγωγικότητας της εργασίας, κ.ά. Τόσο η αναμενόμενη όσο και η μη αναμενόμενη οικονομική πολιτική δεν φαίνονται ικανές στο να επηρεάσουν την πορεία των πραγματικών μεγεθών.

Παράρτημα

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ

1. Ένα οικονομικό υπόδειγμα είναι
 - α. μια υποκειμενική εκτίμηση της πορείας της οικονομίας
 - β. μια γνώμη σχετικά με την αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής
 - γ. μια σχολή οικονομικής σκέψης
 - δ. μια αντικειμενική αξιολόγηση της πορείας της οικονομίας, συνήθως μέσω γραφικών παραστάσεων ή/και αλγεβρικών παραστάσεων.

2. Ποιο είναι το πρόβλημα στο οποίο υποτίθεται ότι αυτό που είναι οικονομικά αποδεκτό για ένα άτομο πρέπει να είναι και αποδεκτό για το σύνολο της οικονομίας;
 - α. το πρόβλημα της οικονομικής αξιολόγησης
 - β. το πρόβλημα των αιτιωδών σχέσεων
 - γ. ο έλεγχος διαφόρων οικονομικών υποθέσεων
 - δ. το σφάλμα της σύνθεσης

3. Ποιες από τις ακόλουθες οικονομικές μεταβλητές δεν αποτελεί αντικείμενο μελέτης της μακροοικονομικής ανάλυσης;
 - α. η ανεργία
 - β. το κόστος εργασίας
 - γ. η τιμή του μοσχαρίσιου κρέατος
 - δ. ο ρυθμός πληθωρισμού

4. Ποιο από τα ακόλουθα θεωρείται σαν το μειονέκτημα της συγκριτικής στατικής ανάλυσης;
 - α. δεν περιγράφει την διαδικασία μέσω της οποίας οι οικονομικές μεταβλητές μετακινούνται από τη μια θέση ισορροπίας στην άλλη

- β. δεν δείχνει την χρονική διάρκεια που απαιτείται ώστε οι οικονομικές μεταβλητές να μετακινηθούν από τη μια θέση ισορροπίας στην άλλη
 - γ. δεν εγγυάται ότι η καινούργια θέση ισορροπίας θα είναι ευσταθής
 - δ. όλα τα ανωτέρω
5. Ποιος από τους ακόλουθους στόχους δεν αποτελεί αντικείμενο της μακροοικονομικής ανάλυσης;
- α. η πλήρης απασχόληση
 - β. η σταθερότητα του γενικού επιπέδου των τιμών
 - γ. η οικονομική ανάπτυξη
 - δ. μια καλύτερη διανομή του εθνικού εισοδήματος
6. Αν ο κρατικός προϋπολογισμός είναι ελλειμματικός, τότε
- α. η χώρα λαμβάνει δωρεάν εξωτερική βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
 - β. η προσφορά χρήματος μειώνεται για να αυξηθούν τα επιτόκια
 - γ. η κυβέρνηση χρηματοδοτεί το έλλειμμα με δανεισμό και έτσι το δημόσιο χρέος αυξάνεται
 - δ. τα συναλλαγματικά αποθέματα μειώνονται για να αγοραστούν περισσότερα ευρώ
7. Η αποταμίευση ορίζεται ως
- α. η διαφορά μεταξύ εισαγωγών και εξαγωγών
 - β. το μέρος του εισοδήματος που επενδύεται σε τίτλους του εξωτερικού
 - γ. το μέρος του εισοδήματος που ισούται με τις μεταβολές της προσφοράς χρήματος
 - δ. το μέρος του εισοδήματος που καταναλίσκεται σε μελλοντικές χρονικές περιόδους
8. Στο κϋνσσιανό υπόδειγμα η ενεργός ζήτηση
- α. πρέπει να ισούται με το σύνολο των δημοσίων δαπανών ώστε να επιτυγχάνεται η πλήρης απασχόληση
 - β. πρέπει να ισούται με το τρέχον επίπεδο παραγωγής για να επιτυγχάνεται η πλήρης απασχόληση

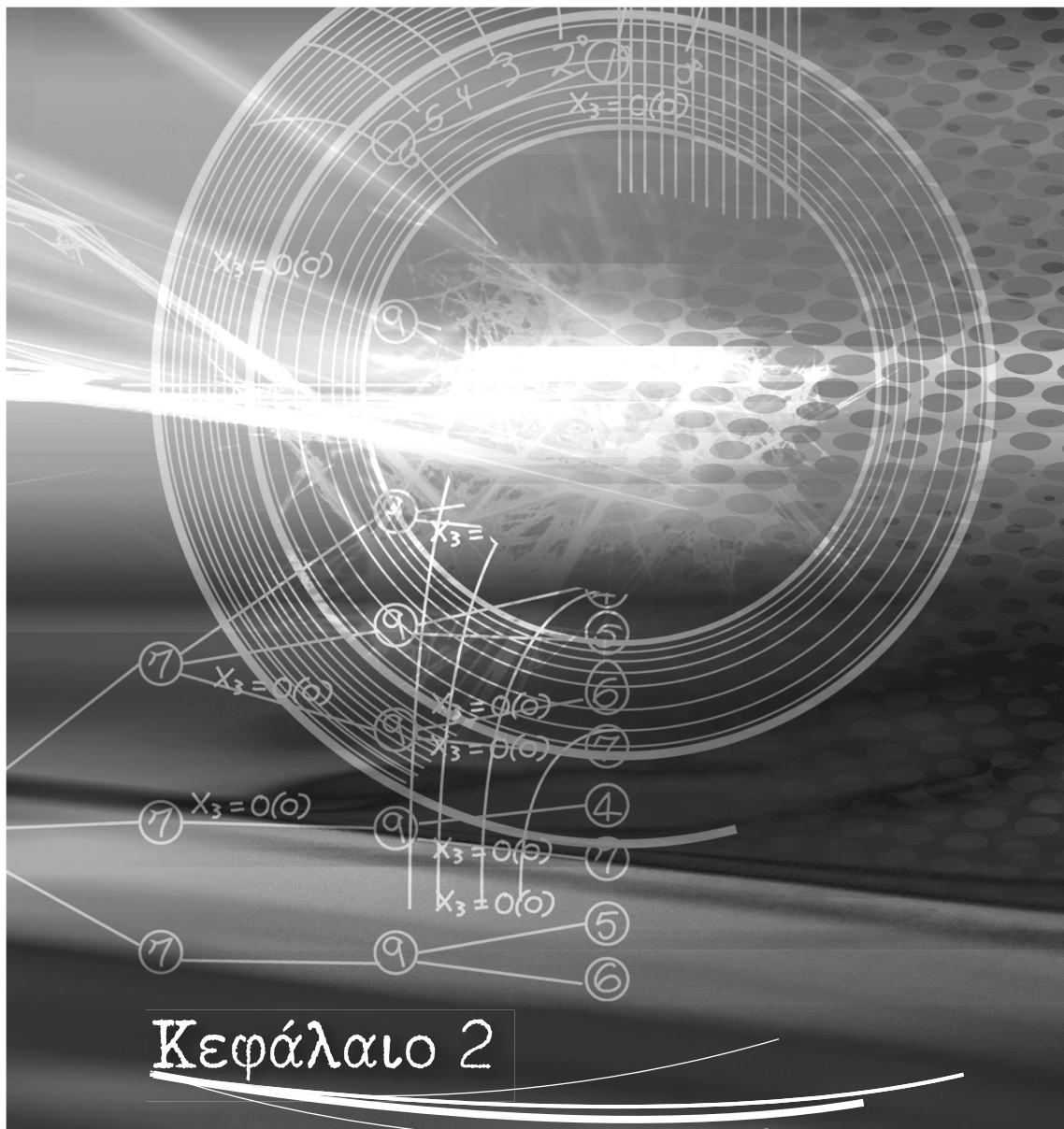
- γ. πρέπει να ισούται με το δυνητικό επίπεδο παραγωγής για να επιτυγχάνεται η πλήρης απασχόληση
 - δ. πρέπει να ισούται με το τρέχον επίπεδο των επενδύσεων για να επιτυγχάνεται η πλήρης απασχόληση
- 9.** Το μονεταριστικό υπόδειγμα υποστηρίζει ότι
- α. οι επενδύσεις είναι πάντοτε ίσες με τις αποταμιεύσεις
 - β. μόνον βραχυχρόνια οι μεταβολές της προσφοράς χρήματος επηρεάζουν τα πραγματικά μεγέθη
 - γ. μόνο μακροχρόνια το χρήμα μπορεί να επηρεάσει την απασχόληση, ενώ βραχυχρόνια επηρεάζει μόνον το γενικό επίπεδο των τιμών
 - δ. είναι η τεχνολογία το μέγεθος εκείνο που φαίνεται να επηρεάζει το πραγματικό εισόδημα και την απασχόληση
- 10.** Οι νέοι κλασσικοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι
- α. τα μέτρα πολιτικής που οδηγούν σε αύξηση της ενεργού ζήτησης μπορούν να επηρεάσουν την απασχόληση
 - β. η αύξηση της προσφοράς χρήματος οδηγεί σε μείωση των επιτοκίων
 - γ. οι αναμενόμενες μεταβολές της προσφοράς χρήματος κρίνονται ως ανίκανες στο να επηρεάσουν την απασχόληση
 - δ. το δημόσιο χρέος δεν μπορεί να ξεπερνά το απόθεμα του πλούτου σε μια οικονομία, γιατί έτσι παρατηρείται αύξηση των επιτοκίων και μείωση των επενδύσεων
- 11.** Ποια από τις παρακάτω επιλογές είναι σωστή;
- α. οι κεϋνσιανοί πιστεύουν ότι τα άτομα δεν υποφέρουν από την αυταπάτη του χρήματος
 - β. σύμφωνα με τους μονεταριστές, η προσφορά χρήματος αποτελεί τον πιο σπουδαίο προσδιοριστικό παράγοντα του ονομαστικού εισοδήματος
 - γ. σύμφωνα με τους νέους κλασσικούς οικονομολόγους, τα συστηματικά μέτρα οικονομικής πολιτικής είναι αποτελεσματικά
 - δ. οι νέοι κεϋνσιανοί οικονομολόγοι συμφωνούν με τους νέους κλασσικούς ότι οι αγορές βρίσκονται συνεχώς σε κατάσταση ισορροπίας

12. Σύμφωνα με την θεωρία των πραγματικών επιχειρηματικών κύκλων:
- α. η κύρια αιτία των οικονομικών διακυμάνσεων είναι οι απροσδόκητες μεταβολές της προσφοράς χρήματος
 - β. η κύρια αιτία των οικονομικών διακυμάνσεων είναι οι προσδοκώμενες μεταβολές της προσφοράς χρήματος
 - γ. οι αγορές δεν ισορροπούν και η ανεργία είναι ακούσια
 - δ. οι οικονομικές διακυμάνσεις είναι αποτέλεσμα πραγματικών διαταραχών
13. Σύμφωνα με το νόμο του Okun:
- α. η χρηματοδότηση μιας αύξησης των δημοσίων δαπανών με δανεισμό προκαλεί αύξηση του επιτοκίου
 - β. η χρηματοδότηση μιας αύξησης των δημοσίων δαπανών με δανεισμό προκαλεί μείωση του επιτοκίου
 - γ. υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του πραγματικού GDP και του ρυθμού μεταβολής του ποσοστού ανεργίας
 - δ. υπάρχει θετική σχέση μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του πραγματικού GDP και του ρυθμού μεταβολής του ποσοστού της ανεργίας
14. Ποια από τις παρακάτω επιλογές περιλαμβάνει μόνο μεταβλητές ροής;
- α. αποταμίευση, εισόδημα, κατανάλωση, εργατικός μισθός
 - β. αποταμίευση, εισόδημα, κατανάλωση, εργατικός μισθός, πάγιο κεφάλαιο
 - γ. αποταμίευση, εισόδημα, κατανάλωση, εργατικός μισθός, ποσότητα χρήματος
 - δ. αποταμίευση, εισόδημα, κατανάλωση, εργατικός μισθός, ποσότητα πλούτου

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Αναφέρατε τις δύο κύριες κατηγορίες της μελέτης των οικονομικών φαινομένων.
2. Αναφέρατε τον τρόπο με τον οποίο οι οικονομολόγοι κάνουν χρήση των οικονομικών υποδειγμάτων για να εξυπηρετήσουν τους στόχους τους, που έχουν να κάνουν κυρίως με την αξιολόγηση της οικονομικής πολιτικής.

3. Ποιος ο λόγος της μελέτης των μακροοικονομικών θεμάτων;
4. Εξηγήστε την προσέγγιση της συγκριτικής στατικής ανάλυσης και συζητήστε τις συνέπειές της.
5. Αναλύστε με παραδείγματα τις έννοιες των μεταβλητών αποθέματα και των μεταβλητών ροές.
6. Ποια η σχέση μεταξύ επενδύσεων και αποθέματος παγίου κεφαλαίου;
7. Αναλύστε τις έννοιες της στατικής, συγκριτικής στατικής και της δυναμικής οικονομικής ανάλυσης. Σε ποιόν τύπο ανάλυσης νομίζετε ότι οι οικονομολόγοι πρέπει να δίνουν έμφαση και γιατί;
8. Γιατί η πορεία του πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της ελληνικής οικονομίας δεν εμφανίζει μια συνεχή ανοδική πορεία;
9. Αναφέρατε τις αιτίες εμφάνισης υψηλών ποσοστών ανεργίας στην ελληνική οικονομία.
10. Περιγράψτε την δημοσιονομική πορεία της ελληνικής οικονομίας κυρίως από την δεκαετία του 1980 μέχρι σήμερα. Γιατί νομίζετε ότι η δημοσιονομική εικόνα της οικονομίας μας εμφανίζεται σαφώς βελτιωμένη μετά το 1993;
11. Αναφέρατε τα οικονομικά κριτήρια σύγκλισης που η Ελληνική οικονομία απαιτείται να ικανοποιήσει, ώστε να συμμετάσχει στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Σε ποιο στάδιο βρίσκεται η οικονομία μας για την ισότιμη συμμετοχή της στην ΟΝΕ;
12. Αναφέρατε τις κυριότερες διαφορές ανάμεσα στις κυριότερες σχολές οικονομικής σκέψης σχετικά με τον στόχο της πλήρους απασχόλησης.
13. Στα πλαίσια του φαινομένου των επιχειρηματικών διακυμάνσεων, εξηγήστε την θεωρία των Πραγματικών Επιχειρηματικών Κύκλων.
14. Ποιος ο ρόλος του χρήματος μεταξύ κεϋνσιανών και μονεταριστών;
15. Εξηγήστε τις θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ παραδοσιακών κεϋνσιανών και νέο-κεϋνσιανών οικονομολόγων.

Κεφάλαιο 2

Υπολογισμός των Βασικών Μακροοικονομικών Μεταβλητών

Περίληψη

▪ Το Κεφάλαιο 2 διαπραγματεύεται την έννοια και τον ορισμό των εθνικών λογαριασμών. Οι εθνικοί λογαριασμοί αποτελούν ένα σύστημα κανόνων και ορισμών για τη μέτρηση των βασικών συνολικών μακροοικονομικών μεγεθών.

▪ Στο βασικό οικονομικό κύκλωμα, η λειτουργία μιας οικονομίας περιγράφεται από την «θεμελιώδη ταυτότητα» μεταξύ αξίας παραγωγής, συνολικού εισοδήματος και συνολικής δαπάνης. Η αξία της παραγωγής δείχνει την αποτίμηση σε χρηματικές μονάδες της συνολικής παραγωγής. Οι αμοιβές από την διάθεση των παραγωγικών συντελεστών δείχνουν το εισόδημα που εισπράττουν τα νοικοκυριά. Θεωρητικά, τα νοικοκυριά υποτίθεται ότι δαπανούν το σύνολο του εισοδήματος τους για την αγορά του συνολικού προϊόντος που παρέχουν οι επιχειρήσεις,

▪ Η μέτρηση της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας μπορεί να γίνει με τρεις εναλλακτικούς τρόπους, μέσω της προσέγγισης της παραγωγής, η οποία αθροίζει την αγοραία αξία όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών, της εισοδηματικής προσέγγισης, η οποία αθροίζει όλες τις αμοιβές των παραγωγικών συντελεστών που χρησιμοποιήθηκαν στην παραγωγική διαδικασία, και της προσέγγισης της δαπάνης, η οποία αθροίζει το σύνολο των δαπανών για τελικά αγαθά και υπηρεσίες που πραγματοποιούν οι αγοραστές. Οι τρεις αυτές προσεγγίσεις καταλήγουν στην ίδια μέτρηση για την αξία της οικονομικής δραστηριότητας.

▪ Η έννοια του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) περιλαμβάνει το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας (τελικά αγαθά και υπηρεσίες) που λαμβάνει χώρα εντός των συνόρων μιας οικονομίας. Το εγχώριο προϊόν μετρά μόνον τα τελικά (και όχι ενδιάμεσα) αγαθά για να αποφύγει διπλές μετρήσεις. Επιπλέον, μετρά μόνον την τρέχουσα παραγωγή και όχι τα αγαθά που έχουν ήδη παραχθεί στο παρελθόν, τις αγορές χρεογράφων, τις συναλλαγές εκείνες που ενώ μεταφέρουν χρηματικές αξίες δεν συνοδεύονται από ανταλλαγές αγαθών και υπηρεσιών, π.χ., μεταβιβαστικές πληρωμές, καθώς και τις συναλλαγές στα πλαίσια της παραοικονομίας. Εξαιρέση μη τελικών αγαθών που συμπεριλαμβάνονται στο ΑΕΠ αποτελούν τα κεφαλαιουχικά αγαθά, που έχουν προσδοκώμενη οικονομική ζωή πέρα από την παρούσα και φυσικά δεν μπορούν να αποσβεσθούν μέσα σε μία περίοδο, και η επέν-

δυση σε αποθέματα (καθαρές μεταβολές των αποθεμάτων) που αντιπροσωπεύει τρέχουσα παραγωγή αγαθών που η αξία τους δεν συμπεριλαμβάνεται στις πωλήσεις των τελικών αγαθών της τρέχουσας περιόδου.

▪ Η μέτρηση του συνολικού εισοδήματος μπορεί να γίνει βάσει τριών μεθόδων:

α) της μεθόδου των δαπανών, η οποία περιλαμβάνει το σύνολο των δαπανών που πραγματοποιούν τα νοικοκυριά, οι επιχειρήσεις και η κυβέρνηση. Το γεγονός ότι το εισόδημα ισούται με το προϊόν και αυτό με την σειρά του με το σύνολο των εξόδων των οικονομικών ατόμων, καθιστά τη μέθοδο αυτή ικανή να μπορεί να μετρήσει ταυτόχρονα τόσο το εισόδημα όσο και το προϊόν. Το ΑΕΠ ισούται με το άθροισμα τεσσάρων (σε περίπτωση ανοικτής οικονομίας) κατηγοριών εξόδων, δηλαδή, της ιδιωτικής κατανάλωσης, της ιδιωτικής επένδυσης, των δημοσίων δαπανών και των καθαρών εξαγωγών, με τις τελευταίες να ορίζονται ως η διαφορά μεταξύ εξαγωγών και εισαγωγών.

Η ιδιωτική κατανάλωση αποτελείται από τα αγαθά και τις υπηρεσίες που αγοράζονται από τα οικονομικά άτομα. Τα αγαθά που αγοράζονται από τα οικονομικά άτομα για κατανάλωση λέγονται καταναλωτικά αγαθά και διακρίνονται σε διαρκή (έπιπλα), σε ημι-διαρκή (ένδυση-υπόδηση), σε μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά (τρόφιμα-ποτά), και σε υπηρεσίες (υγεία, εκπαίδευση). Οι δαπάνες για κατοικία δεν περιλαμβάνονται στα καταναλωτικά αλλά στα επενδυτικά αγαθά.

Το κεφάλαιο (τα κεφαλαιουχικά αγαθά) χρησιμοποιείται για παραγωγικούς σκοπούς. Στον ορισμό του κεφαλαίου περιλαμβάνονται ο εξοπλισμός (κυρίως μηχανές), κτήρια και εργοστάσια, γη, κατοικίες και αποθέματα. Το φυσικό κεφάλαιο χαρακτηρίζεται από το φαινόμενο της απαξίωσης με την πάροδο του χρόνου, δηλαδή από τη μείωση της ικανότητας του να έχει την ίδια απόδοση καθ' όλη την διάρκεια ζωής του. Η μείωση της δυνατότητας του κεφαλαίου να παράγει αγαθά με την ίδια απόδοση κατά την διάρκεια της ζωής του καλείται απόσβεση. Η επένδυση αποτελείται από την αγορά αγαθών σχεδιασμένα να χρησιμοποιηθούν στο μέλλον και υποδιαιρείται στις εξής κατηγορίες: κεφαλαιουχικό ή επιχειρηματικό εξοπλισμό, επενδύσεις σε κατοικίες και επενδύσεις σε αποθέματα. Το κεφαλαιουχικό απόθεμα (K) και η επένδυση (1) σχετίζονται ως εξής;

$$K_{t-1} = K_t + I_t - D_t$$

όπου K το κεφαλαιουχικό απόθεμα, I η επένδυση και D οι αποσβέσεις. Άρα η επένδυση (1) μπορεί να υπολογισθεί ως:

$$I_t = (K_{t-1} - K_t) + D_t$$

Η δραστηριότητα του κρατικού τομέα ως προς την έννοια των δαπανών περιλαμβάνει τις δημόσιες καταναλωτικές δαπάνες, π.χ., δαπάνες νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και τοπικής αυτοδιοίκησης (μισθοί, υγεία, άμυνα). Αντίθετα, οι δημόσιες επενδυτικές δαπάνες, που περιλαμβάνουν τα αγαθά και τις υπηρεσίες που αγοράζονται από την κυβέρνηση και περιλαμβάνουν αγαθά όπως στρατιωτικό εξοπλισμό, το κτίσιμο λεωφόρων και αεροδρομίων κλπ., περιλαμβάνονται στις επενδύσεις. Ένας άλλος τύπος δημοσίων δαπανών που όμως δεν περιλαμβάνονται στις δημόσιες δαπάνες είναι και οι μεταβιβαστικές πληρωμές από την κυβέρνηση προς τα νοικοκυριά, όπως τα επιδόματα ανέργων και οι συντάξεις.

Τέλος, οι καθαρές εξαγωγές παίρνουν υπόψη τους τις εμπορικές συναλλαγές της εγχώριας οικονομίας με άλλες οικονομίες. Περιλαμβάνουν την αξία όλων των αγαθών και υπηρεσιών που εξάγονται μείον την αξία όλων των αγαθών και υπηρεσιών που εισάγονται από το εξωτερικό. Οι εξαγωγές προστίθενται στις συνολικές δαπάνες διότι δείχνουν δαπάνες οικονομικών ατόμων από το εξωτερικό για τα προϊόντα που παράγονται εντός της εθνικής επικράτειας, ενώ οι εισαγωγές αφαιρούνται από τις συνολικές δαπάνες διότι αφορούν κατανάλωση και επένδυση σε αγαθά και υπηρεσίες που έχουν παραχθεί στο εξωτερικό. Το ισοζύγιο εξαγωγών-εισαγωγών μπορεί να είναι πλεονασματικό (εξαγωγές > εισαγωγές), ή μηδενικό (εξαγωγές = εισαγωγές), ή ελλειμματικό (εξαγωγές < εισαγωγές). Το ελλειμματικό ισοζύγιο τείνει να μειώνει την αξία του ΑΕΠ.

Παράδειγμα 1

α) Αξία καταναλωτικών εξόδων	3000 ευρώ
Συν Αξία επενδύσεων	700 ευρώ
Συν Αξία δημοσίων δαπανών	1.000 ευρώ
Συν Αξία εξαγωγών	500 ευρώ
Μείον Αξία εισαγωγών	800 ευρώ
Αξία εθνικού προϊόντος	4400 ευρώ

Ο υπολογισμός του ΑΕΠ με τη μέθοδο της συνολικής δαπάνης οδηγεί στην χρησιμοποίηση της ακόλουθη ταυτότητας,

$$Y = \text{ΑΕΠ} = C_p + C_g + (I_g + I_v + I_p) + X - M$$

όπου, C_p = ιδιωτική κατανάλωση, C_g = κατανάλωση του δημοσίου, I_g = δημόσιες επενδύσεις, I_v = επενδύσεις σε αποθέματα, I_p = ιδιωτικές επενδύσεις, X = εξαγωγές, και M = εισαγωγές.

β) της εισοδηματικής μεθόδου, δηλαδή των αμοιβών των παραγωγικών συντελεστών, η οποία περιλαμβάνει το σύνολο των εισοδημάτων των οικονομικών ατόμων, δηλαδή το ποιος ιδιοποιείται την αξία του παραγομένου συνολικού προϊόντος. Το σύνολο των εισοδημάτων περιλαμβάνει τις αμοιβές των εργαζομένων (μισθούς), τις αμοιβές του συντελεστή κεφαλαίου, που με την σειρά του περιλαμβάνει τις αμοιβές των συντελεστών κεφαλαίου, εδάφους και επιχειρηματικής δραστηριότητας (τόκοι, έγγειοι πρόσοδοι και επιχειρηματικά κέρδη) συν την απόσβεση παγίου κεφαλαίου. Στην αξία των αμοιβών πρέπει επίσης να προστεθούν οι έμμεσοι φόροι και να αφαιρεθούν οι επιδοτήσεις για την παραγωγή και τις εισαγωγές.

Παράδειγμα 2

α) Αξία μισθών	3000 ευρώ
Συν Εισόδημα από τόκους	400 ευρώ
Συν Κέρδη επιχειρήσεων	500 ευρώ
Συν Έγγειοι πρόσοδοι	500 ευρώ
Συν Έμμεσοι φόροι	800 ευρώ
Μείον Επιδοτήσεις	1000 ευρώ
Συν Αποσβέσεις	200 ευρώ
Αξία εθνικού προϊόντος	4400 ευρώ

Ο υπολογισμός του ΑΕΠ με την εισοδηματική μέθοδο οδηγεί στην χρησιμοποίηση της ακόλουθη ταυτότητας,

$$Y = \text{ΑΕΠ} = W_d + Y_{kd} + T_{ind} - T_s + D$$

όπου, W_d = μισθοί, Y_{kd} = αμοιβές κεφαλαίου, T_{ind} = έμμεσοι φόροι, T_s = επιδοτήσεις, και D = αποσβέσεις.

γ) της μεθόδου της προστιθέμενης αξίας, η οποία περιλαμβάνει μόνον την προστιθέμενη αξία των πωλήσεων σε κάθε φάση παραγωγής. Ειδικότερα, η αξία των πωλήσεων σε κάθε στάδιο παραγωγής διαιρείται σε δύο μέρη, στην προστιθέμενη αξία στο συγκεκριμένο στάδιο και στην αξία των αγορασθέντων παραγωγικών συντελεστών. Η τιμή πώλησης του τελικού προϊόντος ισούται με το άθροισμα των προστιθεμένων αξιών σε όλα τα στάδια της παραγωγής.

Παράδειγμα 3

Έστω ότι η τιμή πώλησης ενός τελικού αγαθού (ένα τραπέζι) ισούται με 100 δραχμές.

Τελικό στάδιο παραγωγής:

Αξία ενός τραπεζιού	100 ευρώ
Μείον αξία ξυλείας	- 40 ευρώ
Προστιθέμενη αξία	60 ευρώ
	60 ευρώ

Στάδιο παραγωγής πριν το τελικό

Αξία κατεργασμένης ξυλείας	40 ευρώ
Μείον αξία ακατέργαστων κορμών δένδρων	- 15 ευρώ
Προστιθέμενη αξία	25 ευρώ
	25 ευρώ

Στάδιο παραγωγής δύο πριν το τελικό

Αξία ακατέργαστων κορμών δένδρων	15 ευρώ
Μείον αξία καυσίμων και εξοπλισμού	- 5 ευρώ
Προστιθέμενη αξία	10 ευρώ
	10 ευρώ

Προστιθέμενη αξία προηγούμενων σταδίων
παραγωγής (για καύσιμα, εξοπλισμό κ.λπ.)

5 ευρώ
5 ευρώ

Σύνολο προστιθέμενης αξίας

100 ευρώ

▪ Το ΑΕΠ μετρά μόνον την υλική πλευρά της ευημερίας και όχι τυχόν άλλες πηγές που μπορούν να επηρεάζουν ένα τέτοιο δείκτη. Σε μερικές περιπτώσεις χρησιμοποιείται το κατά κεφαλή ΑΕΠ για να μετρήσει το βιοτικό επίπεδο

μιας οικονομίας, αλλά στην περίπτωση που θέλουμε να συγκρίνουμε το βιοτικό επίπεδο μιας οικονομίας διαχρονικά αλλά και με το βιοτικό επίπεδο μιας άλλης οικονομίας είναι σημαντικό να λαμβάνουμε υπόψη και τις μη υλικές διαστάσεις του δείκτη της ευημερίας.

- Το ακαθάριστο εθνικό προϊόν μετρά το συνολικό προϊόν που παράγεται τόσο εκτός όσο και εντός των ορίων της οικονομικής επικράτειας μιας χώρας από παραγωγικούς συντελεστές που ανήκουν σε υπηκόους μόνιμους κατοίκους της χώρας αυτής. Το ακαθάριστο εθνικό προϊόν προκύπτει εάν στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν προσθέσουμε την καθαρή εισροή των αμοιβών εργασίας και των εισοδημάτων περιουσίας και επιχειρηματικής δράσης.

- Το εθνικό εισόδημα (NI) αποτελεί το άθροισμα όλων των πληρωμών στους συντελεστές της παραγωγής: μισθοί, κέρδη, ενοίκια, μερίσματα κ.ά., που έχουν την ημεδαπή οικονομική ιθαγένεια, ώστε να συμμετέχουν στην τρέχουσα παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών εντός και εκτός της οικονομικής επικράτειας της χώρας. Το εθνικό εισόδημα μπορεί να εκφρασθεί και μέσω της ταυτότητας:

$$\text{NI} = \text{ακαθάριστο εθνικό προϊόν} - \text{αποσβέσεις} \\ - \text{έμμεσοι φόροι} + \text{επιδοτήσεις.}$$

Η διαφορά έμμεσοι φόροι μείον επιδοτήσεις μετρά τους καθαρούς έμμεσους φόρους.

- Το προσωπικό εισόδημα (PI) περιλαμβάνει τα εισοδήματα προ φόρων που λαμβάνουν τα οικονομικά άτομα από όλες τις πηγές τους.

- Το προσωπικό διαθέσιμο εισόδημα (PDI) περιλαμβάνει την διαφορά μεταξύ συνολικών εισοδημάτων που λαμβάνουν τα οικονομικά άτομα (προσωπικά εισοδήματα) και των φορολογικών πληρωμών οι οποίες βασίζονται στα συνολικά εισοδήματα των οικονομικών ατόμων. Το προσωπικό διαθέσιμο εισόδημα κατανέμεται μεταξύ κατανάλωσης και αποταμίευσης.

«Δίδυμα ελλείμματα» δημόσιου και εμπορικού ισοζυγίου

- Σε μία κλειστή οικονομία η συνολική επενδυτική δαπάνη χρηματοδοτείται από την εγχώρια ιδιωτική αποταμίευση. Στα πλαίσια του κρατικού προϋπολογισμού, εάν ο κρατικός προϋπολογισμός είναι ελλειμματικός, το έλλειμμα